

Talajlakók

A földigiliszta élete abból áll, hogy lassan halad előre, folyamatosan eszi az előtte lévő talajt, abból felhasználja (azaz megemészti), ami számára hasznosítható, a maradékot pedig hátul kibocsátja magából. Tulajdonképpen földet eszik és földet kakil. A giliszta ürüléke egyáltalán nem olyan, mint az emberé. Nem bűdös, nem gusztustalan. Lényegében föld, csak kicsit átgyúrva. Ezzel az átdolgozással a földigiliszta jót tesz a termőtalajnak. Ahogy evés közben lassan előbbre jut, szellőzőnyílásokat fúr a földbe. Azokon keresztül kap friss levegőt az ott élő rengeteg élőlény, mikroszkopikus méretűek és szabad szemmel láthatók egyaránt. Egy gyűszűnyi egészséges erdei talajban sok millió hasznos baktérium és gomba él sok száz olyan parányi állattal együtt, amelyet még mikroszkóppal is alig látunk. Nélkülük a talaj halott lenne. Ők teszik élővé,

ők végzik például az avar lebontását is. Nélkülük sem teremne meg a földben. Most ne olyan gombára gondoljatok, mint a légyölő galóca, amelynek szép piros kalapja van. A talajlakó gombák nem látványosak; úgy néznek ki, mint az összegubancolódott cérna; és behálózzák a gyökerek környékét.

Néha a földigiliszta is kijön a felszínre.

Aki kíváncsi, és nyitott szemmel jár a világban, megfigyelheti, hogy mindig eső után láthatók giliszták az utakon, akár még a járdán is. Miért éppen eső után? Mert ilyenkor a giliszták által fúrt földalatti csövecskékbe - amelyek máskor szellőzőcsatornákként működnek - befolyik a víz, s így a giliszták sem tudnak lélegezni. Talán meglepő, hogy még a giliszták is lélegeznek, de mégis természetes, hiszen nekik is szükségük van a levegőben lévő oxigénre. Tüdejük azonban

nincsen. Nem is úgy lélegeznek, mint mi, hogy beszívják-kifújják a levegőt, hanem a bőrükön keresztül.

A hihetetlenül sok, talajban lakó élőlény közül a vakondot biztosan ismeritek; ha máshonnan nem, a mesebeli kisvakondról szóló rajzfilmekből vagy könyvsorozatból. Igazi vakondtúrást bizonyára már mindenki látott, de igazi, élő vakondot kevesebben, hiszen ritkán, s akkor is inkább csak éjszaka jön ki a földből. A kupacnyi vakondtúrás nem is azért készül, hogy a selymes szőrű állat kibújhasson a fenti világba, hanem hogy a föld alatti járatainak ásásakor keletkező rengeteg kaparékot - amely már útjában van - eltüntesse. Ilyenkor a felszín felé is ás egy járatot, s azon keresztül löki ki a földet a felszínre.

Kétféle járata van. Az egyik a földfelszín alatt 40-50 cm mélyen lévő üreglakás, az azt körülvevő járatrendszerrel együtt, amely sugárirányú és körkörös útvonalakból áll, mint a keresztespók hálója. A másik féle járatot akkor ássa, ha

fölfedezett valamilyen zsákmányállatot, s azt akarja megkaparintani. Ilyenkor érzékeny orrával kiszagolja vagy rendkívül finom hallásával meghallja az állat mozgásának neszt.

A vakond tápláléka főleg földgilisztákból áll. Naponta akár hatvan-hetven gilisztát is elfogyaszt, ami szinte hihetetlen, hiszen ennyi giliszta súlya együtt nagyobb, mint a vakondé. A giliszták

elpusztítása bizonyos értelemben káros, hiszen a giliszták javítják a termőföldet. Ugyanakkor a vakond rengeteg cserebogár-pajort is elpusztít, ami hasznos. A pajor a cserebogár lárvája, amely szintén a földben él. Ott három évig szinte szünet nélkül csak eszik és növekszik, s nagy károkat tud okozni azzal, hogy elrágja a növények gyökerét.

A vakond gyakran fogyaszt lőtücsköt - más néven lótetűt - is, amely valóban a tücsök rokona (még ciripelni is tud), de ugyanúgy földi járatokat és első pár lábával, mint a vakond.

Az igazi mezei tücsök - a meleg nyári esték széphangú ciripelője - is a föld alatt él, de a talaj az ő számára csak búvó- és pihenőhely. Ferdén a föld alá futó, ujjnyi vastag bejáratú üreget váj ki lakásnak, s onnan jön ki este-éjszaka növényekkel és apró rovarokkal táplálkozni, vagy hogy ciripeléssel hívja a párját. (Csak a hím tücsök ciripel.)

Miért jó a vakondnak, hogy a föld alatt él? Egyrészt a talaj olyan szerkezetű, mint a szivacs, rengeteg kisebb-nagyobb levegőbuborék van benne, ezért kiváló hőszigetelő. Kéttarasnyi mélységben, ahol a vakond fészke

van, még kemény télen is csak kivételesen fagy meg a víz. (Ezért fektetik a vízvezetékeket is mélyen a föld alá, nehogy megfagyjon bennük a víz, mert akkor a jég szétfeszíti még a vascsövet is.)

A föld alatti élet másik előnye, hogy ott sokkal kevesebb veszély leselkedik a vakondra. Rajta kívül nemigen van ott más ragadozó. Más föld alatt élő állatok (hangyák, természetek, ürgék, pockok, üregi nyulak stb.) számára ugyanez a két tényező - védettség a hideg és a ragadozók ellen - jelenti az életmód előnyét.

Néha, amikor nem talál elegendő gilisztát vagy más lehetséges zsákmányállatot feneketlen éhsége csillapítására, a vakond mégiscsak kijön a felszínre, s ott folytatja a vadászatot. Meglepően fürgén mozog a felszínen. A föld fölött leginkább békák, gyíkok, meztelencsigák vagy madárfiókák az áldozatai. Amit elkapott, azt - esetenként nem is előre, hanem hátrafelé lépegetve, tolató mozgással - cipeli vissza a nyíláshoz, ahol feljött, s leviszi magával a föld alá. A kimerészkedés a szabadba veszélyes a vakond számára. Gyakran áldozatul esik a lesben álló nyesteknek, egerésző ölyveknek, de néha még a gólyáknak is.

Honnan kapta a vakond a nevét? Onnan, hogy nagyon picike a szeme, s azt is szinte elfedi a szőre, ezért régen okkal gondolták, hogy ez az állat nem lát, vagyis vak. S ez a magyarázat logikusnak is tűnik, hiszen látásra a föld alatt valóban nincs sok szükség. Vannak teljesen vak vakondok, de a nálunk élő vakond valamennyire lát.

VICTOR ANDRÁS